

rých biblích položeno, nechvátaj opravovati, leč se dobře ujistíš prvé starú
5 pravú biblí. Neb tato česká biblé psána jest z dobré staré biblé latínskú,
ješto jie bylo tři sta let a několik a dvadcti; a k tomu jest byla prvé opravo-
vána podlé korektora, ješto slóve oprávece biblé. Protož zdálo-liť by se co
neprávě, ne ihned opravuj, až se prvé utečeš k korektorovi a k prvním
10 biblém starým. A tu shledáš, kterak sú na mnohých miestech biblé obecné
nové pokaženy: někde slova změňována, někde výkladu přimiešeno v tekst,
někde přidáno, ješto nemá býti, někde umenšováno. A dá-li komu böh které
slovo z latínskú řeči vyložiti, to móż dobře učiniti, ale vždy také opatruje
staré vykladače prvé slov, v kterém místě a kterak slovo které vykládají.

Také věz, ktož čteš v této biblí, kdež nalezneš nad i krátké nabode-
15 níčko, žeť má spěšně to slovo řčeno býti, jako takto: město, latíně civitas;
a kde dlúhé, že to slovo s prodlúžením má řčeno býti, jako takto: miesto,
latíně locus etc.

2 ano umenšeno něco, ješto že je vypuštěno něco, což – 4 položeno uvedeno; prvé
dřívě, nejdřívě – 5 pravú správnou, textově neporušenou – 7 podlé korektora: míněn
některý z autorů četných středověkých oprav bible (correctoria biblica), které měly
opisováním porušené biblické texty přiblížit opět původnímu znění lat. překladu
Jeronýmova, tzv. Vulgáty z rozhraní 4. a 5. stol. n. l.; oprávece opravovatel, oprá-
vovač – 8 neprávě nesprávně; prvním prvotním, původním – 9 obecné běžně užívané –
10 výkladu přimiešeno v tekst výklad (je) vložen do textu – 12 vyložiti přeložiti; to
móż dobře učiniti to bude s prospěchem – 12-13 opatruje staré vykladače prvé slov při-
hlížeje především k starým překladatelům – 13 vykládají překládají – 14 krátké na-
bodeníčko tečku – 15 spěšně... řčeno krátce vysloveno; latíně civitas latinsky město,
obec – 16 dlúhé (nabodeníčko) čárku; s prodlúžením... řčeno dlouze vysloveno – 17
latíně locus latinsky místo; etc. atd.

PROKOP, PÍSAŘ NOVOMĚSTSKÝ PŘÍRUČKA PÍSAŘSKÉ STYLISTIKY

Nauková a učitelská činnost písaře (notáře) pražského Nového Města Prokopa (srov. zde na s. 104) zahrnovala vedle nauky o vedení městských knih, nutné k řádnému chodu městských kanceláří, též stylistiku a rétoriku. Prokop pojímal tyto obory z praktického hlediska jejich užitečnosti pro zhotovování úředních i soukromých písemností, většinou právní povahy, a pro vedení soudních pří. Ve svých universitních přednáškách vycházel z tradičních příruček těchto disciplín, např. z Ciceronova spisu De oratore (O řečníku) a aplikoval jejich učení na potřeby kanceláře.

S touto činností souvisí i Prokopova českolatinská *Ars dictandi*, návod, jak vyhotovovat listiny právní povahy a „poselací listy“ (dopisy) různého obsahu. Větší část spisu je vlastně formulář (vzorovník) listin pro různé právní příležitosti. K vzorům listin připojoval autor své výklady, poučení a zdůvodnění.

Z této *Ars dictandi* vybíráme ukázkou o „poselacích listech“, v níž autor podal souvislý teoreticky podložený výklad o jejich částech. Zvláštní pozornosti zaslouží autorův podrobný výklad o titulování adresátů (srov. s ukázkami soudobé korespondence zde na s. 198n.).

O LISTECH POSÉLACÍCH NAUČENIE

Věz, že listové posélačí pro mnohé příčiny nalezeni jsú. Prvá pro ostrahu tajných věcí, nebo jinak musil by poslu pověděti, a to jest nebezpečno v mnohých kusiech. Druhá pro nespamatování posla vuole toho, ktož jeho posielá, nebo posel nemuož všeho, což jemu rozkáží, spamatovati. Třetie, aby
5 posel neproměnil rozkázanie. Čtvrtá pro menšie náklady. A pro mnoho jiné příčiny.

Listové posélačí dvooji sú: jedni přátelští, druzí nepřátelští. Item přátelští jedni otevření, jako svědomie, kredencie, druhý zavření, a ti jsú mnozí, to jest prosiecí, radu dávající, napomínající, učiece, odvodiece –
10 a krátce, jakož muož příhoda mezi přátely býti, takoví listové bývají přátelští posélačí. Item nepřátelští jedni upomínající, druzí odpovědní, lající etc.

Každý list posélající z pěti kusuov složen bývá; to jest:

15	pozdravenie – salutacio – pozdrav
	přístup – exordium – oblahod
	líčenie – narracio – rozprav
	prosba – peticio – pros
	odplata – conclusio – oplaf

Versus:

20 Qui dictare putat, in prima parte salutatur,
altera blanditur, sed tertia res appetitur.

Quarta petit votum, claudit conclusio totum.

Ex istis quinque particulis quodlibet dictamen amicabile, id est ad amicos, ad maximum constare dicitur; nam etsi sunt plures partes, quam
25 predictae quinque, tamen ad has reducuntur. Ad minus tamen dictamen ex duabus partibus constare debet, aliquando enim constat ex salutacione et narracione, aliquando ex tribus etc. Exordium enim, quod movet auditorem et allicit ad faciendum aut dimittendum, nisi in arduis materiis non scribitur.

30 Salutacio accipitur multipliciter: pro illo verbo saluto; pro integra parte epistule, continens personam recipientem et mittentem et meritum; pro quolibet affectu bono; pro inclinacione capitis ut bona dies; pro exhibicione reverencie, pro submissione aut subieccione; pro Annuncciacione angelica ut Ave Maria; pro recessu ab infidelitate vel a quocunque malo; vel eciam
35 opzione iuste vindicie et hoc improprie.

Znamenaj, že v listech posélačích pilně máš rozeznati, kteří vyšší, prostřední a najnižší, aby uměl, které svrchu osoby, které v prostředku a které na konci posaditi.

Najvyšší v duchovním stavu: papa, patriarcha (Nolinutanus, Antio-
40 cenus, Allexandricus), cardinalis (Romanus), archiepiscopus. Medius status:

episcopus, abbas, primas, prior generalis, vicarius generalis. Infimus: archidiaconus, decanus, doctor, magister, baccalarius, plebanus, capellanus, campanator. Ad istos tres gradus et status omnia nomina officialia reducuntur.

45 Stav světský: cesař římský, král, kníže, hrabie, markrabie, konferštové. Jiní také jsou v tom stavu zuzaseni; neb každý, ktož má úřad od prvního stavu, má duostojenství jeho, jako vikář říše má císařské duostojenství.

Prostřední: šlechtic, pán urozený, všichni úředníci koruny České, jako 50 písař nejvyšší, komorník nejvyšší, soudce nejvyšší, purkrabie nejvyšší (ti čtyři úředníci jsou v druhém dílu), rytíř velikého rodu, podkomoříe.

Najnižší stav: panoše, purkrabie, rychtář, měštěnin, konšel.

Takto píš svrchniemu stavu duchovnímu. Arcibiskupu: Najduostojnějšímu v Kristu otci pánu a panu Kondrátovi, arcibiskupu kostela pražského, legátu stolice apoštolské aneb římské. Biskupu: Duostojnému 55 v Kristu otci panu Kunšovi, biskupu litomyšlskému.

Znamenaj pilně, že toto přidání „z božie milosti“ neb „z božieho daru“ nerozumně píš mnozí. Protož vedlé řádu věz, že když sami píš arcibiskupové, biskupové, opatové, tehdy oni v svých listech píš „z božie milosti“ 60 takto: Kunderát, z božie milosti arcibiskup kostela pražského; ale ktož jiní jim píš, nemají toho přičiněti „z božie milosti“. Avšak, jakož jest obyčej, tak píš.

Abbati, priori generali: Velebnému v Kristu otci B., opatu kláštera nepomučského. Latíně: Reverendissimo in Christo patri et domino domino 65 Conrado, archiepiscopo Pragensis ecclesie et apostolice sedis legato; Reverendissimo in Christo patri domino Cunssoni, episcopo Lithomysslensi; Venerabili in Christo patri domino Johanni, abbati monasterii N.

Stavu světskému. Imperatori: Invictissimo principi et domino domino Karolo, imperatori Romanorum semper augusto et Boemie regi. Nepřemožnému knížeti Karlovi, císaři římskému etc., vždy rozmnožiteli. Regibus: Serenissimo principi et domino domino Wenceslao, dei gracia Romanorum regi semper augusto et Boemie regi. Najjasnějšímu knížeti a pánu, panu Sigmundovi, z božie milosti římskému králi, vždy rozmnožiteli. Kniežatóm: Illustrissimo principi et domino domino Sigmundo, dei gracia duci Lithwaniensi, nobis gracioso. Najosviecenějšímu knížeti a pánu, panu Sigmundovi, z božieho daru vejvodě litevské. Hrabíem: Magnifico ac nobili domino domino Lipaldo, dei gracia comiti Lucenburgensi, nobis favoroso. Mocnému a urozenému pánu, panu Lipoltovi, z božie milosti hraběti lucenburskému. Rožmberským: Magnifico ac nobili domino domino Henrico de Rozmberk, 80 purgravio regni Boemie etc.

Item toto pomni, aby každému pánu neb panoši úřad jeho psal, a to věda, že někdy úřad převyšuje přirození čest, jako v světském stavu

úradové Českého království věci jsou nad panoství, nebo ti úředníci všickni kladú červený vosk ku pečetem. Též jest i v duchovním stavu, že úradové
85 duchovní převyšují tělesný rod, a proto zmazání olejem v Starém zákoně
čtěno jest nad vešken rod tělesný. Nebo zapověděl buoh řka: „Nerodte se
dotýkati mazaných mých,“ to jest tak je v čest mějte, abyšte se jich všetečně
nedotkli. A to jest David učinil, Saule, krále zmazaného, ctě; Šalomon kněze
90 Abiataru; a pán buoh nedal plakati Áronovi synuov svých, ješto je buoh
náhlú smrtí porazil, řka: „Neplač synuov tvých, neb olej svatého zmazání
jest na hlavě tvé.“ Čím více má býti čtěn úrad duchovní, jenž jest z poma-
zání oleje, to jest ducha svatého. A tu buď opatren, které duostojenství
více máš vážiti, světské čili duchovníe, hledě k obecnému běhu.

Urozenému pánu, panu Václavovi z Michalovic seděním na Strakon-
95 cích.

Když panoše rytieřem bude: Urozenému a udatnému rytieři panu A. de
C. Panoši dobrému urozenému Janovi z Janovic.

Věz, že všem panošém v České zemi máš psáti jako pánuom „uroze-
nému“, neb pán a panoše v Čechách sú v přirození sobě rovni, ale ne v pan-
100 ství, a tak rodu. Mělo by psáno býti jako i pánu kromě toho, aby nepsal
panoši „panu“, takto: Urozenému panu Janovi, ale takto: Urozenému
Janovi. Také nepiš „panoši“, nebo jméno služebné jest a nesvobodné; ale
vedlé obyčeje hlúpi píší takto panošém: Slovtnému Janovi.

Měštěninóm: Slovtné opatrnosti pánuom purgmistru a konšelóm měst
105 pražských, přátelóm dobrým. Opatrným purgmistru a konšelóm města
Sušického. Famose providencie viris magistro civium et iuratis consulibus,
civitatis Pragensis civibus, amicis favorosis. Prudentibus viris magistro
civium et iuratis scabinis, civibus in Sussicz, amicis carissimis. Discretis
viris magistro civium et iuratis civibus in Strakonitz.

110 Sequitur narracio premissio exordio, quod habet locum in arduis factis.
Sequitur narracio, que est proposita seu intente materie decentibus et dignis
verbis ad materie porporcionem colorata declaracio. Vel secundum Tullium:
Narracio est rerum gestarum prout gestarum expositio, vel narracio est
rerum gestarum seu gerendarum lucida expositio. Nota, quod narracio
115 quevis sit tercia pars epistule seu dictaminis et peticio quarta secundum
ordinem; tamen aliquando peticio preccedit narrationem, aliquando inter-
seritur peticio et conclusio. At hoc contingit, cum brevis sit narracio.

*

Věz, že líčení aneb vypravenie úmysla má býti opatrné, a protož
znamenaj, že listy píší se někdy ku přátelóm upříemně, někdy skrytě, někdy
120 u podobenství. Když sú upříemní, tu nenie třeba hlavy lámati, neb upříemně
počestně psáti. Když pak skrytě pišeš, ne pro přietelee, ale aby jiných tajno
bylo, ač by kto list přejal, tu musíš psáti krátce, dávaje znamenie nějaká
zdaleka, aby to mohl k mnohým přem obrátiti, kdyby tě kto o to potkal.

125 Pak u podobenství snadno jest psáti, rovnaje ukrutného k vlku, chytrého k lišce, nemúdrého k oslu, hněvivého k nedvědu, a tak o jiných podobenství mnohých.

130 Listové pak nepřátelští někdy sú, aby zlého prodlili, někdy, aby zlé utajili neb skryli, někdy, aby zlému nerozuměli, kteréž ty mieniš. A tu máš býti velmi pilen, aby tak psal ku prodlení zlého, ne jako by se nepřítel bál neb strachoval, ale aby se někdy k ohlédání podal, někdy týmž zase hroze aneb větším horším, jakž srozumieš nepříteli, co by se spíše přijal. Pak k utajení zlého když píšeš, tu piš ve dva smysly, a proto nebo on, chtěl-li by se kterého smysla chopiti, ty pak druhým jako dúpětem utečeš. Pak když
135 odpornú, aby jemu sled ztratil, a onť jednak ono polapí z toho listu, jednak jiné. Toho příklad psáti nechci; sám se domysl a požívaj toho k dobrému, ne ke zlému.

140 Pakli píšeš k odpovědi jiného listu, to jest odpověď dávaje, tehdy jeho listu proměň úmysl a něco ujmi a něco přidaj a něco proměň. Ale to jest hříech upříemnému člověku, avšak muože to býti pro dobré, že to bez hříechu písař napíše; a nemáš jiného kusu prospěšnějšíeho v listech nepřátelských než ten kus. Také někdy piš hlúpě, jako by listu jeho nerozuměl, ale piš, že jeho listu dobře rozumieš, a onť nebude mnieti, by ty rozuměl jeho listu, i podtrhneš jeho tiem. Item popuď jeho někdy listem opatrným, ale
145 tak, aby tě tiem potom nehonil, aby jemu rozum zarmútil, aby něco z popuzenie psal neb řekl, ješto by ty jeho tiem potom honil. Ale těm všem kusóm těžko jest naučiti jiného etc.

Nadpis: *poselacích* posílaných po poslech – 1 *nalezeni jsú* jsou zavedeny; *pro ostrahu* pro strážení, zachování – 3 *v mnohých kusiech* v mnoha směrech, po mnoha stránkách – 7 *item* dále, pak – 8 *svědomie* svědectví; *kredencie* (lat. litterae credentiales n. credentiae) doporučující listy (stč. též: listy věřicie) – 9 *prosieci* prosebné; *učiee, odvodiee* poučující, vyvracející – 10 *jakož muož příhoda mezi přátely býti* co se může mezi přáteli přihodit, vyskytnout – 11 *odpovědni* (vl. *opovědni*) vypovídající nepřátelství nebo válku; *lajici* donucující dlužníka k zaplacení dluhu – 13 *poselajici* posílaný po poslu; *z pěti kusuov* z pěti částí – 15 *exordium* úvod; *oblahod* zalichot, nakloň si zdvořilým oslovením – 16 *rozprav* vypověz, pověz obsah – 18 *odplata... oplaf* díkůvzdání... poděkuj; *conclusio* závěr, shrnutí

19-22: Verše: Kdo chce skládat (dopis), v první části pozdraví, v druhé polichotí, v třetí pak sdělí, oč jde. Ve čtvrté vysloví žádost, závěr celek uzavře – 23-35: Z těchto pěti částí se většinou, jak se uvádí, skládá každý přátelský list, tj. list k přátelům; neboť jestliže je částí více než pět zmíněných, přece se na těchto pět dají omezit. Přinejmenším však se má list skládat ze dvou částí; někdy se totiž skládá jen z pozdravu a sdělení, někdy ze tří atd. Úvod totiž, který má zapůsobit na příjemce (adresáta) a přimět jej k jednání nebo k svolení, nepíše se, leč v obtížných případech. Jako pozdravu lze užít rozmanitých způsobů: běžného slova „zdravím“, zvláštní části listu, která obsahuje příjemce, odesílatele i věc, o kterou jde; jakéhokoli projevu náklonnosti jako úklonu hlavy při pozdravu „dobrý den“; projevu úcty,

výrazu poslušnosti nebo poddanosti, Pozdravení andělského, totiž Zdravas Maria; přání, aby byl (příjemce) chráněn před nevěrou nebo jakýmkoli jiným zlem; nebo také přání, aby se mu dostalo spravedlivého zadostiučinění, ale to méně vhodně

36 *znamenaj věz, pamatuj; pilně svědomitě, pečlivě* – 37 *aby uměl abys věděl* – 38 *posaditi umistiti, zařaditi* – 39 *papa papež; patriarcha (Nolintanus, Antiocenus, Alexandricus) patriarcha*, např. *cařihradský* (spr. Constantinopolitanus), *antiochijský, alexandrijský* – 40 *cardinalis (Romanus) kardinál*, např. *římský; archiepiscopus arcibiskup; Medius status střední stav (círk. hodnostářů)* – 41 *episcopus biskup; abbas opat, představený kláštera nejstarších řádů* (např. benediktýnů, premonstrátů); *primas titul některých arcibiskupů; prior generalis generální převor, vrchní představený některých řádů; vicarius generalis generální vikář, zástupce biskupa; Infimus nejnižší (stav); archidiaconus arcijáhen* (pův. správce archidiaconátu, t.j. obvodu církevní správy, ale v 15. stol. již pouze čestný titul) – 42 *decanus děkan (titul faráře); doctor, magister, baccalarius doktor, mistr, bakalář (hodnosti univerzitní); plebanus plebán, správce venkovské fary; capellanus kaplan, pomocník farářův* – 43 *campanator zvoník (jako kněžská hodnost)* – 43-44: Na tyto tři stupně a stavy se dají převést všechny tituly – 45 *konferštové kurfiřti, říšská knížata s dědičnou pravomocí volit římského krále* – 46 *jsú v tom stavu zuzazení* jsou do toho stavu pojeti – 47 *vikář říše zástupce římského krále nebo císaře ve správě říše nebo její části* – 50 *písař najvyšší, komorník najvyšší, súdece najvyšší, purkrabie najvyšší: čtyři nejvyšší úředníci královští (s pravomocí soudní a správní)* – 51 *v druhém dielu* v druhém stupni (světského stavu); *velikého rodu významného, proslulého rodu; podkomořie: správce korunních statků a důchodů, jemuž podléhala i královská města* – 52 *panoš: nejnižší šlechtický titul; purkrabie: správce hradu; rychtář: nejvyšší městský úředník; konšel: přísežný člen městské rady*

53 *svrchniemu nejvyššímu* – 54 *kostela pražského arcidieceze pražské* – 55 *legátu stolice apoštolské aneb římské plnomocníku římského papeže* – 58 *vedlé řádu* podle předpisu, správně – 61 *příčlněti* připojovati – 63 *Abbati, priori generalí opatu, generálnímu převoru* – 64 *latiň* latinsky – 64-67: překlad ř. 53-56 a 63-64 – 68 *Imperatorí císaři* – 68-69: zkrácený překlad ř. 69-70 – 70 *Regibus králům* – 71-72: *pozměněný překlad ř. 72-73* – 74-75: překlad ř. 75-76 – 75 *nobis gracioso nám příznivému* (v textu nepřeloženo) – 76 *hrabiem hrabatům* – 76-77: překlad ř. 77-78 – 77 *nobis favoroso nám příznivému* – 79-80: Vznešenému a urozenému pánu, panu Jindřichovi z Rožmberka, purkrabímu království Českého atd.

81 *aby psal abys psal* – 82 *úřad převyšuje přirozenie čest* úřední hodnost je vyšší než postavení dané rodem – 83 *věči vyšší; nad panostvie* než společenské postavení panošů – 84 *kladů... ku pečetem* užívají k pečeti – 85 *tělesný rod* přirozený původ; *zmazanie olejem* pomazání, posvěcení – 86 *Nerodte se dotýkatí mazaných mých* nedotýkejte se pomazaných mých (1 Par. 16,22) – 87 *v čest mějte ctěte; všeččně opovážlivě* – 88 *David... ctě: t.j. že jej nezabil* (srov. 1 Král. 24,7-12); *Šalomon kněze Abiataru: t.j. zbavil jej kněžství, ale ušetřil mu život* (srov. 3 Král. 2,26-27) – 89 *Árónovi: bratru Mojžíšovu* – 90: podle Lev. 10,6-7 – 91 *z pomazanie oleje: z pomazání při kněžském svěcení* – 92 *buď opatren* dávej pozor – 93 *vážili* přikládati váhu; *hledě k obecnému běhu* přihlížeje k běžným zvyklostem – 99 *v přirození* rodem – 103 *Slovutnému: oslovení* užívané pro nešlechtice – 104 *opatrnosti* prozíravosti, rozvážnosti – 106-109: překlad ř. 104-106 – 108-109 *civibus in Sussicz... in Strakonitz* měšťanům sušickým, přátelům nejmilejším. Opatrným (t.j. prozíravým, v oslovení měšťanů) mužům purkmistru a konšelům ve Strakoncích

110-117: Následuje sdělení po předeslaném úvodu, který je na místě při obtížných záležitostech. Následuje sdělení, což je názorné objasnění předsevzaté nebo

zamýšlené věci přiměřenými a vhodnými slovy. Neboli podle Tullia (Cicero, *De inventione* I, 19, 127): Sdělení je vylíčení události, jak se udály, nebo sdělení je jasný výklad toho, co se stalo nebo co se má stát. Pamatuj, že každé sdělení má být v pořadí třetí částí listu neboli dictamina a žádost čtvrtou; přesto však někdy žádost jde před sdělením, někdy se vkládá žádost do závěru. To se děje tehdy, je-li sdělení krátké

118 *vypravenie úmysla* sdělení toho, co máme na mysli – 121 *počestně poctivě* – 123 *k mnohým přem obrátiti* k různým sporným otázkám vztáhnouti; *kdyby tě kto o to potkal* kdyby tě někdo pro to napadl, obvinil – 124 *rovnaže* přirovnáváje – 125 *k nedvědu* k medvědu – 127 *aby prodřili* aby oddálili, odvrátili – 130 *aby se někdy k ohlédání podal* aby ses někdy podrobil šetření – 131 *srozumieš nepříteli* vyrozumíš o nepříteli; *co by se spíše přijal* čeho by se spíše chytil – 132 *ve dva smysly* s dvojí možností výkladu, nejednoznačně – 133 *důpětem* děrou – 134 *vnevidky* tápavě, nejasně; *i sem i tam řeč píše sobě odporňu* různě píše slova vzájemně si odporující – 135 *aby jemu sled zratil* abys mu zmátl stopu; *polapí* pochyti, pochopí – 136 *se domysl* a *požívaj* domysli se a využívej – 139 *ujmi* uber – 141 *kusu* prostředku – 142 *jako by jako bys* – 144 *podtrhneš* oklameš – 145 *aby tě tiem potom nehonil* aby tě pro to potom nepoháněl před soud; *aby jemu rozum zarmútil* abys mu zmátl rozvahu; *z popuzenie z rozčilení* – 146 *ješto by ty... honil* pročež bys ty... poháněl před soud

Poznámky ediční

O českém pravopise

Lat. pojednání *Orthographia Bohemica* se dochovalo v rkpe SA v Třeboni A 4, fol. 35a-42a. Vydal A. V. Šembera, *Mistra Jana Husi Ortografie česká*, Vídeň 1857 (*Šemb*), s připojeným překladem do češtiny. Dále přeložil M. Svoboda, *Mistra Jana Husi Sebrané spisy*, sv. 5, *Spisy české*, díl 2, s. 106n. Naše ukázky nově přeloženy z fotokopíí uv. rkpu fol. 35a-36a, 41a-42b. V českých slovech uváděných v lat. textu jako příklady apod. i v modlitbách restituován i proti rkpu pravopis tak, aby odpovídal zásadám pojednání. V přepise uvedeny stč. gramatické termíny a závěr ukázky. – Přeložil B. Ryba.

8-9 *kdybychom užívali*] v *Křížově třeboňském opise* *vypadlo na konci podmiňovací věty* si... *sloveso, podle správného dohadu Palackého a Šemberova* *uteremur* – 12 *chet Šemb*] *ches rkp omylem* – 15 *puch rkp (správně)] Buch Šemb; [jilt rkp (správně)] Schild Šemb* – 24 *khamus]* *Kříž zapsal omylem* *czhamus* – 27 *takto: ch]* *Kříž zapsal sic ch uel ch, nejspíše omylem* – 38 *s připojením konce slova]* *cum adiuncto fine vocabuli rkp, cum adiuncto, sine vocali Šemb (z přepisu Palackého?) chybně* – 39-40 *nebo s připojením začátku slova]* *aut adiuncto inicio vocabuli doplnil Ryba* – 40 *právě tak jako]* *podle smyslu doplnil Ryba* – 56 *řčení Ryba]* *rčenie rkp* – 82-83 *vřtúpil... mrtvých]* *Šembera neprávem poznamenává, že tato slova v rkpe třeboňském vynechána, a doplňoval je odjinud; ve skutečnosti vynechána patrně jen v opise Palackého, kterého Šembera užíval*

86n. *psáno v rkpe česky*

Jan Hus: Abeceda

Abeceda zachována celkem v 7 rukopisných zápisech. Za základ vydání zde vzat rkp vídeňské NK č. 4935, fol. 74b (A), který je nejúplnější a nejlepší. Přihlíží se